

Θέση υπογραφής δικαιούχου δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας εφόσον η υπογραφή προβλέπεται από τη σύμβαση.

## Περιεχόμενα

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως άνευ γραπτής άδειας του εκδότη η κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις Πατάκη – Βιογραφίες/Ντοκουμέντα

Σεμίνα Διγενή, Κίτρινο Υποβρύχιο

Επιμέλεια έκδοσης: Ελένη Κεχαγιόγλου

Διορθώσεις: Χρύσα Φραγκιαδάκη

Σελιδοποίηση: Παναγιώτης Βογιατζάκης

Φιλμ, ηλεκτρονικό μοντάζ: Μαρία Ποινιού-Ρένεση

Copyright © Σ. Πατάκης ΑΕΕΔΕ (Εκδόσεις Πατάκη)

& Σεμίνα Διγενή, Αθήνα, 2018

Πρώτη έκδοση από τις Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, Νοέμβριος 2018

ΚΕΤ Γ101 ΚΕΠ 915/18

ISBN 978-960-16-8162-7



ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΔΑΡΗ (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ) 38, 104 37 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.36.50.000, 210.52.05.600,  
801.100.2665, ΦΑΞ: 210.36.50.069

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ, ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ: ΚΟΥΤΣΑΣ (ΣΤΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ – ΠΕΡΙΟΧΗ Β' ΚΤΕΟ), 570 09 ΚΑΛΟΧΩΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ,

ΤΗΛ.: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15, ΦΑΞ: 2310.70.63.55

Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: [info@patakis.gr](mailto:info@patakis.gr), [sales@patakis.gr](mailto:sales@patakis.gr)

ΠΡΟΛΟΓΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ .....	11
Mephisto Waltz 1 .....	21
Yellow Submarine .....	23
Μελλοθάνατος υπολογιστής .....	29
Το κορίτσι και η τηλεόραση .....	34
Βραχυκύκλωμα .....	47
Κλονισμοί υπεδάφους .....	58
Ζεϊμπέκικο της ντροπής .....	64
Ερωτες στο Σαλέρνο .....	71
Φιλίππων 21 .....	83
«Κέλομαί σε Γογγύλα» .....	93
Το πιο λαμπρό κλοτσοσκούφι .....	107
«Μες στην πολλή σκοτούρα μου» .....	119
Δυστοπία .....	129
Αλλόφρων Ιούλιος .....	146
Κολασμένοι κι ανυπεράσπιστοι .....	158
Δε χωνεύω, λέμε .....	168
Αλληγορία του Σπηλαίου .....	188
«Χάθηκα μέσα στη ζωή μου» .....	195
«Ο χρόνος είναι κρίμα» .....	209
Άγιοι και προστάτες .....	230
Αστρικά ταξίδια .....	244

Στοιχειωμένα παλάτια .....	259
Φωσφορίζοντας γαλάζιο .....	266
«Chi ci sarà dopo di te» .....	271
Ιδανικές φωνές .....	277
Curiosity .....	283
Περίκλειστη χώρα .....	295
Αυτό που δεν έπρεπε .....	302
«Ω ανθρώπινο πλήθος, είμαι ερωτευμένος μαζί σου» ....	314
Στ' αστεία παίζαμε .....	328
Άρση απορρήτου .....	340
Χώρα των παράλληλων μονολόγων .....	356
Απότομο φρενάρισμα .....	365
Αβοήθητη ανδρική μοναξιά .....	382
Δεσποινίς Σεμίνα .....	392
Το παράδοξο του Φέρμι .....	408
«Του κάτω κόσμου το έγκαυμα» .....	415
Άλογα κούρσας .....	425
Ζήτημα φωτός .....	435
Αυτό δεν είναι τέλος .....	439

*Στη Μάγδα και στη Σοφία Επαινετού*

## Προλογικά σημειώματα

Αγαπημένη Σεμίνα,

έτσι πάντα χωρίς φόβο, χωρίς συμπλέγματα και προσχήματα, με αγάπη και έρωτα για τα πάντα, καταθέτεις τη ζωή σου και την ίδια στιγμή θυμάσαι... Δε θέλεις να ξεχάσεις τίποτε απ' ό,τι αγάπησες, δε θέλεις να ξεχάσεις τίποτε από όσα σε έκαναν άνθρωπο.

Μαζί σου θυμόμαστε και εμείς «την εποχή της όρεξης», που όλα ήταν (ή μήπως φάνταζαν;) διαφορετικά.

Όχι νοσταλγίες. Έτσι απλά, για να μην ξεχνάμε και για να θυμίζουμε στους νεότερους πώς ήταν η ζωή χωρίς το δηλητήριο του φόβου...

Σαν ένα μέρος κι εγώ αυτού του τόσο πλούσιου σάουντρακ της ζωής σου, εύχομαι από καρδιάς να είσαι πάντα έτσι γερή και γεμάτη περιέργεια, πάθος και έρωτα για τη ζωή.

Καλοτάξιδο να είναι...

ΔΗΜΗΤΡΑ ΓΑΛΑΝΗ

\* \* \*

Τα πολύ παλιά τα χρόνια, τα *Επίκαιρα* στο σινεμά έμοιαζαν με διαφημιστικό του παρελθόντος, που δεν έχει απομακρυνθεί από το μέλλον αλλά και δεν το προοιωνίζεται.

Το βιβλίο της Σεμίνας είναι σαν χολλυγουντιανό τρέιλερ μιας ολόκληρης καριέρας και μιας πολύμορφης ζωής, που δεν μπορεί ποτέ να γίνει σίριαλ.

Κατάφερε να τουιτάρει έναν ορυμαγδό αναμνήσεων, εμπειριών κολασμένων και ακόλαστων στιγμών, που για τον αναγνώστη μικρότερης ηλικίας απ' τη δική μας μοιάζει κατανοητό και τρυφερά πικάντικο, ωσάν να ξεφυλλίζει vintage άλμπουμ σε διαδικτυακό παιχνίδι.

Για τη γενιά μας, αυτό το τουιτάρισμα εμπειριών κυλάει εύκολα, σαν γρατζουνιά που προκύπτει ημιεκούσια σ' ένα γερό μασάζ αναμνήσεων.

Για χαλάρωση ή σύσφιξη αποφασίζει ο αναγνώστης.

LIANA KANELΛH

\* \* \*

Τη συνάντησα ένα βράδυ Κυριακής, στον Κατσούρμπο. Μυθικό πλάσμα. Είναι κάποιοι άνθρωποι που σε αγκαλιάζουν και σε κερδίζουν από την πρώτη στιγμή με την ειλικρίνεια και το χαμόγελό τους. Ξέρει απίστευτες λεπτομέρειες για τη ζωή και το έργο ανθρώπων που θαυμάζει όλος ο κόσμος. Γνωρίζει και τις μυστικές, επικίνδυνες γωνιές τους. Όμως, δε μιλάει ποτέ γι' αυτές.

Ξαναβρεθήκαμε μαζί πίσω από το μικρόφωνο της εκπομπής της στον Real FM, όπου μου έκανε την τιμή να με καλέσει στην πρεμιέρα για να μιλήσουμε για την κοινή μας αγάπη, το θέατρο.

«Έχω άγχος» μου λέει λίγο πριν ξεκινήσουμε.

Έμεινα να την κοιτάζω: «Μα εσύ; Είναι δυνατόν;»

Όντως είχε. Μέχρι ένα δευτερόλεπτο πριν ανοίξει το μικρόφωνο. Ξαφνικά, μεταμορφώθηκε στη λαμπερή φωνή που χαλάρωνε ως και τον φύλακα έξω στον δρόμο. Μεθοδική, οργανωμένη, με σημειώσεις για τον χρονισμό, τα

τραγούδια, τις συνεντεύξεις. Ναι, πίσω από αυτή την ήρεμη φωνή κρύβεται απίστευτη δουλειά. Και ταλέντο.

Υπάρχουν κάποια πλάσματα που είναι εδώ στη Γη, αλλά ταυτόχρονα ζουν και αλλού. Ο κόσμος της Σεμίνας είναι πολλοί κόσμοι, που αλληλεπιδρούν ταυτόχρονα και δημιουργούν τις πιο απίθανες ιδέες που έχω συναντήσει σε άνθρωπο. Εκείνη, είτε βυθίζεται σε στιγμές βαθιάς σιωπής είτε μιλά, πλάθει διαρκώς κόσμους, κάνοντας σχέδια, χειρονομώντας και γελώντας σαν μικρό παιδί που παίζει με τα παιχνίδια του. Και αυτοσαρκάζεται πολύ. Ίσως γιατί πέταξε από νωρίς πλέγματα και καθωσπρεπισμούς, και αποφάσισε να ζει, γιατί τρελαίνεται να απολαμβάνει. Και να δημιουργεί ασταμάτητα.

Μπαίνοντας κανείς στον κυκλικό κόσμο της, τη βλέπει στο πιάνο μπαρ να ακούει σιωπηλή την εξομολόγηση της Ίνγκριντ Μπέργκμαν για τον Χάμφρεϋ Μπόγκαρτ, πριν εκείνη φελλίσει το περίφημο «Play it, Sam... Play "As Time Goes By"».

Στο βάθος, ο Τσαρούχης, σαν ιεροφάντης, χορεύει με τον δικό του τρόπο ένα ζείμπέκικο του Τσιτσάνη, ενώ ο σερ Σεραφείμ Φυντανίδης μέσα σε ένα σύννεφο καπνού, την περιμένει να κανονίσουν τη συνέντευξη του Χαρίλαου Φλωράκη. Εκείνη κάνει ένα πέρασμα κάτω από το βλέμμα του Άντονι Χόπκινς σε ένα φιλμ νουάρ του Μπαζ, στα στενάκια πίσω από την πλατεία Βασιλλης, αγκαζέ με το πολύτιμο φάντασμα του Αλμπέρ Καμύ, να προσπαθεί να την πείσει με στίχους του Αρθούρου Ρεμπό, να μην πει ούισκι από το ποτήρι του Βιττόριο Γκάσμαν.

Τον ακούει, αλλά θα κάνει, όπως πάντα, τα δικά της. Στο μυαλό της έχει τη συνέντευξη με τον Ρίτσο, τον Κακογιάννη, τον Βισκόντι. Και βαδίζει σιγοτραγουδώντας «Το δικό σου το μαράζι...» της Καίτης Γκρέυ.

Πολλά από τα μυστικά της, που δεν ξέρει κανείς, είναι

στις σελίδες αυτού του βιβλίου, όπου –για να χρησιμοποιήσω μια εικόνα του Σεφέρη, για το πώς νιώθει ο ίδιος, ακούγοντας τη Συμφωνία των Ψαλμών του Στραβίνσκι– «δίνει μια δυνατή κλοτσιά σ’ όλες τις τρυφερές, ηδονοπαθείς σαχλαμάρες και στους νυσταλέους βηματισμούς».

ΔΡ. ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΕΧΑΓΙΑΣ

Διδάσκων Φιλοσοφία και Επιστημολογία  
στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

\* \* \*

Πού μπορεί κανείς να συναντήσει από τους Beatles και τον Σοπέν, τον Λουκίνο Βισκόντι, τον Ανδρέα Παπανδρέου, τον Μάνο Χατζιδάκι, μέχρι τον Αλέκο Παναγούλη και τον Πλάτωνα; Στο *Κίτρινο υποβρύχιο* της Σεμίνας Διγενή, το απρόβλεπτο βιβλίο της, που έχω την αίσθηση ότι εισάγει ένα νέο είδος γραφής. Με το δημοσιογραφικό της μαγνητόφωνο και την κάμερά της, που συνεχώς ζουμάρει, παγώνει τον χρόνο και αλλάζει γωνίες, κάνουμε μαζί της αυτό το απίθανο ταξίδι.

Ξαναθυμόμαστε τα τελευταία σαράντα χρόνια της δημόσιας ζωής και, ταυτόχρονα με κορυφαίες πολιτικές στιγμές, τις κορυφαίες στιγμές της Σεμίνας στην πορεία της, στα άδυτα ενός σκληρού και αμείλικτου χώρου, όσο αυτός των ΜΜΕ. Ταυτόχρονα, έχουμε την ευκαιρία να διαβάσουμε το πιο προσωπικό και απόλυτα εξομολογητικό ημερολόγιο της ζωής της, από τα παιδικά της χρόνια μέχρι σήμερα. Ανάμεσα στις αληθινές συνεντεύξεις της, που παρουσιάστηκαν σε τηλεοράσεις, εφημερίδες, ραδιόφωνα και σάιτ, και κάποιες άλλες που προέκυψαν μέσα από την ασίγηστη φαντασία της, όπως αυτές με τον Μαρξ, τη Νίνου, τον Καμύ, τον Μολιέρο, τον Ναπολέοντα, τον Μποντλέρ κ.ά. Πυξίδες της στο απίθανο αυτό ταξίδι,

τραγούδια, ταινίες, παραστάσεις... Αισθάνεσαι ότι, μέσα στις σελίδες, συναντώνται όλες οι τέχνες.

Τι είναι άραγε το *Κίτρινο υποβρύχιο*; Αυτοβιογραφία, ιδιότυπο χρονικό, φανταστική λογοτεχνία, ημερολόγιο; Απάντηση δεν υπάρχει, και ευτυχώς που δεν υπάρχει. Μέχρι το τέλος της ανάγνωσης αισθάνεσαι και ξαφνιάζεσαι διαρκώς, χαμογελάς, ξαναθυμάσαι, συγκινείσαι βαθιά, μορφώνεσαι και φωτίζεις φυσιογνωμίες, περιστατικά για τα οποία πάντα αναρωτιόσουν, λυτρώνεσαι από το μοίρασμα των βασάνων και των χαρών και του πόσο μοιάζουμε όλοι τελικά, αφού διάσημοι και μη ήρωές της έχουν ακριβώς την ίδια πολύτιμη θέση σε αυτό το ταξίδι. Η Σεμίνα δεν έχει ξεχάσει κανέναν και το βιβλίο ξεχειλίζει από ανθρωπιά και συναδελφικότητα, δεν υπάρχει φόρος τιμής που να μην αποδόθηκε αλλά και στιγμή που το μαχαίρι δεν μπήκε στο κόκαλο όταν έπρεπε.

Δύο σημεία κρατάω:

Πρώτον, ότι η ευρύτητα των ενδιαφερόντων δεν ολοκληρώνει μόνο τον άνθρωπο και τον επαγγελματία, αλλά αποτελεί και το μεγαλύτερο και πιο σίγουρο αντικαταθλιπτικό και αντιοξειδωτικό για όλη μας τη ζωή. Αυτό ένιωσα ως αναγνώστης και καλλιτέχνης –που το πιστεύει όλη του τη ζωή– και θέλω να την ευχαριστήσω γι’ αυτό, δεν υπάρχει καλύτερη πρόταση για την ανθρώπινη ψυχή.

Δεύτερον, ότι όσα ζήσαμε δεν είναι σχήμα κλειστό και ο χρόνος είναι ένας, αδιαίρετος και διαρκής. Το καλύτερο μέρος του ταξιδιού μοιάζει ν’ αρχίζει μετά την αποχώρησή της από την τηλεόραση –ύστερα από μια πολύ μεγάλη διαδρομή– και τον προσανατολισμό της στην ψυχή της, τους αγαπημένους της, το φως το αληθινό και την αρμονία.

Εκεί πάνω από τις οθόνες των σινεμά της Αλεξάνδρας και της Πατησίων, ψηλά πάνω από την πόλη, θα δείτε κι

εσείς όλους τους καθρέφτες της να συνομιλούν και να συμφιλιώνουν, να επουλώνουν τις πληγές και να καλωσворίζουν μια εντελώς καινούρια και διαφορετική μέρα και ζωή, με ασύλληπτη μαγεία.

Εγώ δηλώνω πως έχω ερωτευτεί το βιβλίο.

Έτοιμοι για επιβίβαση!

ΚΩΣΤΑΣ ΛΕΙΒΑΔΑΣ

\* \* \*

Μ' ένα παραμυθένιο όχημα, που η Σεμίνα Διγενή θέλει να το λέει *Κίτρινο υποβρύχιο*, αυτό όμως πότε κολυμπάει, πότε πετάει κι άλλοτε απλώς ακινητοποιείται πάνω από στέγες ανοιχτές, ή ανοιχτές πληγές σε μικρές κοριτσιστικές προσωπικές ιστορίες, η συγγραφέας μάς ταξιδεύει στον χώρο και (κυρίως) στον χρόνο, με την έντιμη μνήμη του παλιομοδίτη δημοσιογράφου που κουβαλάει μαζί του τη φωτογραφική μηχανή, γιατί χωρίς φωτογραφία «ποιος θα με πιστέψει ότι πήρα συνέντευξη απ' τον Καντάφι». Η εικόνα-τηλεόραση είναι μαζί της ως την τελευταία σελίδα όπου, στο μεταξύ, η αξία της έχει απομυθοποιηθεί.

Το *Κίτρινο υποβρύχιο*, που είναι και λίγο κιβωτός του Νώε, περιέχει μικρές χρωματιστές ψηφίδες συμπυκνωμένης ωριμότητας ποικίλης πνευματικής ιδιοκτησίας ανθρώπων που βρέθηκαν, την ίδια εποχή με τη Σεμίνα, σε κάποια γωνιά του πλανήτη Γη. Και μαζί, την αύξουσα ωριμότητα της Ασημίνας-Μίνας-Σεμίνας, που τελικά διαπιστώνει:

«Είναι ωραία στην τηλεόραση, επειδή όλα μοντάρονται. Ακόμη και τα “ζωντανά”, στο χέρι σου είναι να τα φέρεις όλα σε λογαριασμό, όπως θες εσύ».

Το αποτέλεσμα, μια θαυμάσια παράξενη τοιχογραφία

του δεύτερου μισού του 20ού αιώνα, αλλά και των ημερών που διανύουμε, όμορφα ντεγκρανταρισμένη «με αγάπη και χωρίς κακία».

Με τη σοφία και τη γνώση του ανθρώπου που ξέρει να βρίσκει την αλήθεια μέσα σε ατέλειωτες σελίδες και ταινίες με λόγια, λόγια, λόγια...

Με την τρυφερότητα της μάνας και τον εγωισμό της κόρης, οπωσδήποτε με τη σιγουριά και την –επιμελώς ατημέλητα καλυμμένη– ελαφριά έπαρση της όμορφης και έξυπνης γυναίκας που λάμπει και ξέρει να κερδίζει, ενώ παράλληλα έχει καταλάβει ότι αυτό δεν μπορεί να είναι ο σκοπός μιας ζωής.

Το διάβασα με ταχύτητες σέβεντις, τότε που διαβάζαμε σχεδόν ένα βιβλίο την ημέρα...

ΑΦΡΟΔΙΤΗ ΜΑΝΟΥ

\* \* \*

*«Πόσο μ' εκνευρίζουν τα άδικα πείσματα των ανθρώπων. Ο χαμένος χρόνος. Οι χαμένες αγάπες. Τα τραγούδια που μένουν να γυρίζουν στις παλιές πληγές...»*

Σε ένα ανοιγοκλείσιμο των ματιών, ανάμεσα στο σκοτάδι και στο φως, η γραφή της Σεμίνας διαστέλλει το όνειρο μες στην πραγματικότητα και διεκδικεί, με οδηγό το πάθος και τη λαχτάρα για ζωή, να γνωρίσει επί της ουσίας σημαντικούς ανθρώπους, που καθόρισαν την πολιτική και καλλιτεχνική ζωή του τόπου μας, για σαράντα και πλέον χρόνια.

Επιβιβάζεται λοιπόν σε ένα υποβρύχιο –δε θα μπορούσε να είναι κάτι άλλο, παρά μόνον το κίτρινο των Beatles– για να βυθιστεί στο παρελθόν και, με μια ασθματική, σχεδόν παραληρηματική γραφή, εξομολογείται προ-

σωπικές στιγμές, σκέψεις και αγωνίες πριν, κατά και μετά τη συνάντηση με τους ζωντανούς μύθους μιας εποχής, αλλά και με τον εαυτό της.

Δε θέλει να απομυθοποιήσει τίποτα, αντιθέτως πρόσωπα ανάμεσα στα οποία συγκαταλέγονται ο Ανδρέας, η Μελίνα, η Αλίκη, ο Χατζιδάκις, ο Ρίτσος, ο Τρίτσος, ο Γκάσμαν, η Μοσχολιού, ο Μίκης και τόσοι άλλοι παραμένουν στο βάθρο τους και μέσα από τα μάτια της γίνονται οικεία κι αποκαλύπτουν στιγμές μαγικές.

Πλάι τους φωτίζει με τρυφερότητα στιγμές σκληρές από το στενό και ευρύτερο οικογενειακό της περιβάλλον, και ανάμεσά τους ξεπηδούν απρόσμενα πρόσωπα καθημερινά αλλά ανοίκεια, που διεκδικούν στο δικό της εικονοστάσι μια θέση και την έχουν, αρκεί αυτά να θέλουν να κάνουν την υπέρβαση, την όποια υπέρβαση κόντρα σε πλαίσια και συμβάσεις, μόνο και μόνο για την επίτευξη της ζωής.

Η αταξία στη γραφή της είναι κυρίαρχη και δεν θα μπορούσε να μην είναι, αφού στο «ταξίδι» της έχει όλες τις αισθήσεις σε εγρήγορση. Πώς αλήθεια θα μπορούσε να ειπωθεί το ανείπωτο και άφατο, που σημάδεψε μια ολόκληρη ζωή, σε έναν χώρο όπως η τηλεόραση, όπου η Σεμίνα μεσουρανούσε;

Ταυτόχρονα, όμως, αποτελεί και ένα πολύτιμο ημερολογιακό υλικό για σκηνοθέτες που θέλουν να συνομιλούν με την Ιστορία του πρόσφατου παρελθόντος μας. Γιατί όσο προχωρά η ανάγνωση, το βίωμα χάνει την αυτοαναφορικότητά του, δεν περιορίζεται στον μικρόκοσμο της συγγραφέα, αλλά μεγεθύνεται για να φωτίσει μια ολόκληρη γενιά, αυτής που τόσα πολλά δικαίως ή αδικώς της καταλογίζουν.

Θα μπορούσε, λοιπόν, το βιβλίο να λειτουργήσει και ως παρακαταθήκη για τους νεότερους και, με μεταγραμ-

μένη σκηνική γραφή, ως θέατρο ντοκουμέντο, να αναδείξει τις αναζητήσεις και τα κεκτημένα μιας γενιάς.

Μήπως για κάθε γενιά αυτό που τελικά απομένει είναι ο θρίαμβος της αθωότητας για ό,τι πίστεψε και πάλεψε; Μήπως τελικά αυτό διατηρείται και γίνεται μνήμη της; Ίσως!

ΤΑΚΗΣ ΤΖΑΜΑΡΓΙΑΣ

Σκηνοθέτης-Διδάσκων

στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

## Mephisto Waltz 1

*Η ώρα είναι 04:20. Το σπίτι δεν έχει ταβάνι και το φεγγάρι, δέκα μέτρα μακριά, ρίχνει στο κρεβάτι ένα λευκό φως, που ενεργοποιεί το ιπτάμενο σπίτι μου και αρχίζει να ταξιδεύει.*

Απόψε είναι παρκαρισμένο στην περιοχή της λεωφόρου Αλεξάνδρας. Βλέπω από ψηλά τα σινεμά, γεμάτα κόσμο που γελάει· ούτε αυτά έχουν ταβάνι. Χορευτές στροβιλίζονται σε βαλς, από την Πατησίων μέχρι την Κηφισίας. Αριστερά και δεξιά στη λεωφόρο, καθρέφτες, που πολλαπλασιάζουν την εικόνα. Μπάντες μέσα σε γιγαντιαία χρωματιστά αερόστατα, παίζουν Λιστ, το *Mephisto Waltz 1*, κι όταν κοιτάζω το ρολόι, είναι πάντα 04:20.

Τα σύννεφα συγκεντρώνονται απέναντί μου κι αρχίζουν να εκφωνούν Δελτίο Ειδήσεων Ουρανού:

«Βράδυ της Πέμπτης 11 Αυγούστου, προς τα χαράματα της Παρασκευής, στον νυχτερινό ουρανό της Ελλάδας και γενικότερα του βορείου ημισφαιρίου, θα κορυφωθεί η πιο εντυπωσιακή βροχή από “πεφταστέρια”, οι διάττοντες αστέρες Περσείδες.

Φέτος, μάλιστα, σύμφωνα με τους ειδικούς της ΝΑΣΑ, οι Περσείδες θα εμφανίσουν έξαρση και θα είναι ίσως οι πιο θεαματικοί της τελευταίας δεκα-



ετίας. Η έξαρση των μετεώρων αναμένεται τις πρωινές ώρες της 12ης Αυγούστου, από 02:00 έως 07:00».

Είναι 04:20 ακριβώς. Αυτό δεν αλλάζει. Περσείδες κι εγώ, εντελώς ξαφνικά, γινόμαστε ένα.

Το σπίτι σταθεροποιείται για λίγο πάνω από το Πεδίο του Άρεως – κι εκεί ακριβώς συμβαίνει: Έρωτας διαττόντων ζεύγος μετεώρων, για λίγο. Ύστερα, βάζουμε ξανά μπρος και κολυμπάμε στον κατάλευκο ουρανό.

«Αστέρι μου, φεγγάρι μου» τραγουδάει η Μελίνα κι αρχίζουν να προβάλλονται πλάνα από τη Φαίδρα του Ζυλ Ντασσέν στο στερέωμα. Να και ο Άντονι Πέρκινς και ο Ραφ Βαλλόνε και ο Μίκης Θεοδωράκης.

Στον κόσμο μου αναπτυσσόμαστε με μουσική. Από αυτήν προέρχονται τα τρία βασικά γεύματα της μέρας μας.

*Πρόσω ολοταχώς!*

## Yellow Submarine

*Ακούω το δισκάκι μου Yellow Submarine (μετά θα το βάλω κι από την άλλη πλευρά που έχει το «Eleanor Rigby») και, γράφοντας την επιστολή παραίτησης από την EPT–22/12/2008 γύρω στις 04:20–, συνειδητοποιώ ότι είναι η πρώτη φορά που παραιτούμαι εγγράφως (οι δύο προηγούμενες, μία χρονιά νωρίτερα, ήταν προφορικές).*

Περίεργη η τελευταία νύχτα στο Βερολίνο. Περπατάω επτά ώρες χαζεύοντας. Αγοράζω κολόνια στον Νικόλα, έναν Μικρό Πρίγκιπα στην Κίρκη και ένα μαντίλι για μένα. Το μαντίλι είναι χωρισμός; Χωρίζω από τη δουλειά μου. Είκοσι έξι χρόνια σχέση, μια ζωή.

Από τον καιρό που έκοβα φωτογραφίες των περιοδικών και τις κολλούσα (με αλευρόκολλα, επινόησης της γιαγιάς μου) σε τετράδιο, βάζοντας δικές μου λεζάντες, πέρασαν πολλά χρόνια. Ζούσαμε τότε σε ένα υπόγειο της πλατείας Αττικής. Η μαμά, η γιαγιά κι εγώ.

«Τι θα γίνεις όταν μεγαλώσεις;»

«Δημοσιογράφος, όπως αυτοί που βγάζουν τα περιοδικά και τα Μίκυ Μάους».

Μετά, στην Ακαδημία Πλάτωνος πια, το όνειρο των περιοδικών επισκιάζεται από την τηλεόραση. Αγοράζουν συσκευή οι απέναντι, την πρώτη της γειτονιάς. Πηγαίνω

στη δευτέρα δημοτικού. Τα απογεύματα, συναγερμός. Κρέμομαι από το ανοιχτό παράθυρο του ισόγειου σπιτιού της φίλης μου και βλέπω, μαγνητισμένη, την ασπρόμαυρη οθόνη, μέχρι που μουδιάζουν τα πόδια μου. Στέκομαι ώρες στις μύτες, μέχρι να πέσει η κάρτα: «Μας συγχωρείτε, διακοπή».

«Εμείς πότε θα πάρουμε τηλεόραση;»

«Εμείς δεν έχουμε να φάμε ραπανάκια για την όρεξη».

«Καλά, πόσο κάνει μια τηλεόραση;»

«Όσο δύο νοίκια μας, ξέχνα το».

Αμ δε, που θα το ξεχάσω! Πείθω τις φίλες μου να παίζουμε στο σαλόνι τους, που υπάρχει τηλεόραση. Υποχωρώ σε ό,τι θέλουν. Παίζω ό,τι τους αρέσει, αρκεί η τηλεόραση να είναι ανοιχτή. Βλέπω με δέος, ακόμη και τα δελτία ειδήσεων. Θεέ μου, πόσο μου αρέσει ο Μπουγάς, ο εκφωνητής. Πιο πολύ κι από τον Πασχάλη.

Κάποτε στο Καβούρι, βλέπω τον Κώστα Βενετσάνο, τον σούπερ σταρ παρουσιαστή της εποχής, από κοντά. Νομίζω πως βλέπω τον Θεό. Είναι μαζί με τον Παύλο Πισσάνο, τον παραγωγό, την Καρολίνα, το μοντέλο (το κοριτσάκι των οποίων είχε υιοθετήσει η Έλλη Λαμπέτη), και τον Τάσο Ζωγράφο. Δε βλέπω τίποτα, εκτός από εκείνον. Ζηλεύω τόσο πολύ, που αυτός μπορεί να είναι μέσα στην τηλεόραση, να βλέπει από κοντά ηθοποιούς και τραγουδιστές, να του μιλάνε κιόλας. Μετά, στα δεκαπέντε, γνωρίζω τον Μάνο Κατράκη, μου φαίνεται θεόρατος, σαν να έχω εισχωρήσει σε ταινία.

Θέλω να γράψω πολλά στην επιστολή παραίτησης, αλλά περιορίζομαι στα τυπικά. Παίρνει τηλεφώνο ο διευθυντής μου, ο Τζόνι. Με πετυχαίνει στο εμπορικό κέντρο του ΚDW. Λέμε πολλά. Μ' αρέσει ο Καλημέρης, που ξέρει καλά την τηλεόραση και παίζει μαζί της. Είναι πάντα

ψύχραιμος κι ατρόμητος. Αποκωδικοποιεί με μαγικό τρόπο, τους πάντες και τα πάντα. Τον θαυμάζω. Εγώ την αντιμετωπίζω κάπως σαν κηδεμόνα μου. Όπως σε μια σχέση που και σ' αρέσει, αλλά και τη φοβάσαι, που θέλεις να δείξεις πόσο αξίζεις. Όμως έχω φύγει ήδη. Δεν την αντέχω άλλο. Στέλνω αύριο και την επιστολή.

Κλείνω το κινητό. Έχει πολύ χιόνι στο Βερολίνο. Θα καθυστερήσουμε μία ώρα.

\* \* \*

Παίρνουμε τηλεόραση όταν είμαι ήδη γυμνασιοκόριτσο. Μονομιάς σταματάει το παιχνίδι, οι βόλτες, οι φιλίες παγώνουν, οι κολλητές μουτρώνουν.

Παρακολουθώ τα πάντα, με τον Γερμανό λιώνω. Τι ωραίο να απευθύνεσαι με το μικρό της στην Αλίκη, στην Τζένη, να κάνεις αστεία με τον Κωνσταντάρρα, τον Σταυρίδη, τον Ρίζο.

Η συμμαθήτριά μου η Τζένη λυσσάει: «Πότε θα βρεθούμε, θέλω να σου μιλήσω».

«Πάρε μετά, βλέπω Πρόσκληση σε γεύμα».

«Πότε μετά; Μετά θα βλέπεις Αλάτι και Πιπέρι».

«Πάρε με μόλις κλείσει. Το βράδυ».

«Είμαι ερωτευμένη με τον Τουρνά».

«Κι εγώ με τον Λογαρίδη. Κλείνεις τώρα;»

«Κλείνω και δε σε ξαναπαίρνω».

«Ρε Τζένη...»

... του του του του...

Η Τζένη Λάγου είναι η πρώτη φίλη που χάνω εξαιτίας της τηλεόρασης. Στη συνέχεια, χάνονται εκατοντάδες. Φίλοι που παραμελήθηκαν, αγνοήθηκαν, ξεχάστηκαν, παρεξηγήθηκαν, ενοχλήθηκαν, εκνευρίστηκαν, στράβωσαν.

\* \* \*

1981, καλοκαίρι. Μιλώ με τον Γιώργο Γεννηματά στο τηλέφωνο.

«Άσε τις Ιταλίες και την *Avanti!* και έλα στην Αθήνα».

«Για επίσκεψη ή για πάντα;»

«Εννοείται για πάντα. Έχεις δουλειά».

«Χρωστάω μαθήματα».

«Μέχρι το τέλος της εβδομάδας πρέπει να έχεις έρθει.

Χαιρετίσματα και από τον Πρόεδρο».

Ο Γιώργος Παπαχρήστος είναι φίλος μου, ψάχνω συμβουλή: «Μου ζητάνε να γυρίσω κάτι βίντεο για το ΠΑΣΟΚ. Εγώ δεν ξέρω τηλεόραση...»

«Ευκαιρία να μάθεις».

«Πώς θα το πω στον Χριστοδουλίδη; Θα νομίζει πως θα παραμελήσω την *Εξόρμηση*».

«Βρες τον σε καλή στιγμή. Ή πες το στον Μαρούδα. Χωρίς να είναι μπροστά ο Κωστόπουλος».

Πρώτη μέρα γύρισμα. Ο κύριος με το μουστάκι και τα γυαλιά είναι ο σκηνοθέτης: «Έτσι θα κρατάς το μικρόφωνο και θα κάθεσαι αμόρσα στην κάμερα» – ούτε που διανοήθηκα να ρωτήσω τι σημαίνει αμόρσα. «Είμαι ο Διαγόρας Χρονόπουλος και συ πρέπει να 'σαι η...»

«Η Σεμίνα Διγενή».

«Τρία, δύο, ένα, πάμε...»

(Σαν να φωταγωγήθηκε ξαφνικά η Κάνιγγος, σαν να πέσανε βεγγαλικά, σαν να άστραψαν όλα τα στρας του κόσμου, σε εκείνο το πρώτο πλάνο που έπαιζε μόνο το χέρι μου με το μικρόφωνο στο στόμα ενός συνδικαλιστή.)

«Πώς κρίνετε την οικονομική πολιτική της ΝΔ;»

«Στοοοο! Όχι τόσο κοντά το μικρόφωνο. Πάμε ξανά».

\* \* \*

«Και τι θα κάνουμε με τον Κούρκουλο;»

«Δε θα γίνει το γύρισμα, παραιτήθηκα».

«Ποιος ήρθε;»

«Παραιτήθηκα!»

«Καλά, να σου πω, επειδή πήραν από τη Λάτση, για να στείλουν κάτι βίντεο για το αφιέρωμα, τι να πούμε;»

«Άσε, θα συνεννοηθώ εγώ».

«Πες μου ότι κάνεις πλάκα».

«Μπαίνω στο αεροπλάνο, σε παίρνω μόλις φτάσω».

(Κανέναν δε θα πάρω. Δεν έχω υποχρεώσεις. Είμαι άνεργη! Είμαι άνεργη, τέλεια, είμαι άνεργη... τι ωραία! Άνεργη, ανενεργή τηλεοπτικώς!)

Φεύγω από το Σαρλόττενμπουργκ και μετά από κι εγώ δεν ξέρω πόσες ώρες βρίσκομαι εκεί όπου ταιριάζει απολύτως με τη διάθεσή μου.

Κρούτσμπεργκ. *Υπό τας φιλύρας*. Θέλω να φωνάξω: «Το 'χω διαβάσει αυτό το βιβλίο».

Πες μου, πώς μπορεί να συμβαίνει τόσο κρύο; Κάνει τόση παγωνιά, που μοιάζουν όλα αποχρωματισμένα. Προχωράω στον γιγαντιαίο καταψύκτη, στα ακουστικά μου το «*Something I dreamed last night*» και φαντασιώνομαι πως όλο αυτό είναι ένα ασπρόμαυρο έργο, ζω στις αρχές του αιώνα, κι αν είμαι τυχερή, σ' αυτούς τους παγωμένους δρόμους θα συναντήσω τη Μάρλεν Ντίτριχ.

Χθες παρατηρούσα το νεσεσέρ της, στο Μουσείο Κινηματογράφου. Πρωτόγονα καλλυντικά, κραγιόν μισοτελειωμένα, μολύβια ματιών με στρογγυλές μύτες, πούδρες λευκές, πον πον. Έβλεπα τις ρόμπες και τα γοβάκια της, τις αστραφτερές τουαλέτες των ταινιών, τα αντρικά κοστούμια της, την ένιωθα να 'ναι εκεί, αισθανόμουν τη θλίψη στα μάτια της. Μπορεί και το άρωμά της... (Όταν